

**T.C.
SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ**

BULGARİSTAN TARIM SEKTÖR RAPORU

**OCAK 2023
SOFYA**

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İÇİNDEKİLER

BULGARİSTAN TARIM SEKTÖRÜ.....	2
GENEL DURUM	2
TARIM SEKTÖRÜNÜN BULGARİSTAN EKONOMİSİNDEKİ YERİ	2
TARIM SEKTÖRÜNDE VERİMLİLİK	2
TARIM ARAZİLERİ VE TARIMSAL ÜRETİM	3
ORGANİK TARIM.....	7
BULGARİSTAN'IN TARIM ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİ.....	8
TARIM ÜRÜNLERİNDE DIŞ TİCARET DİNAMİKLERİ	8
ÜLKELER İTİBARIYLA TARIM ÜRÜNLERİ TİCARETİ.....	9
TARIMSAL ÜRÜN GRUPLARI BAZINDA DIŞ TİCARET	11
BULGARİSTAN'IN TÜRKİYE İLE TARIM ÜRÜNLERİ TİCARETİ	11
<i>Bulgaristan'ın Türkiye'den Tarım Ürünleri İthalatı .....</i>	<i>12</i>
<i>Bulgaristan'ın Türkiye'ye Tarım Ürünleri İhracatı.....</i>	<i>18</i>
BULGARİSTAN'A VE AB'YE İHRACATTA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR.....	20
GENEL DURUM	20
MEYVE-SEBZE İTHALATINDA 2019/1793 SAYILI AB REGÜLASYONUNA GÖRE KONTROLLER	20
BULGARİSTAN TARIM SEKTÖRÜNDE TEMEL SORUNLAR.....	21
TARIM SEKTÖRÜNE DESTEKLER.....	22
SEKTÖREL FUARLAR	25
İLGİLİ DEVLET KURUMLARI, SEKTÖREL KURULUŞLAR, SEKTÖREL SİTELER	26
KAYNAKÇA	27

TABLolar

Tablo 1- Yıllar İtibariyle Kayıtlı Tarımsal Üretici Sayısı.....	3
Tablo 2- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Tarımsal Üretim Türlerine Göre Dağılımı	4
Tablo 3- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Tahıl Üretim Türlerine Göre Dağılımı.....	4
Tablo 4- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Meyve Üretim Türlerine Göre Dağılımı	5
Tablo 5- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Sebze Üretim Türlerine Göre Dağılımı.....	6
Tablo 6- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Hayvan Sayılarının Türlerine Göre Dağılımı	7
Tablo 7- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Dış Ticaretinde Tarım Ürünlerinin Payı (Bin Euro/%)	8
Tablo 8- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Tarım Ürünleri Ticareti (Bin Euro/%)	8
Tablo 9- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Ülke Grupları İtibariyle Tarım Ürünleri Ticareti	9
Tablo 10- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Avrupa Birliği Ülkeleri ile Tarım Ürünleri Ticareti.....	10
Tablo 11- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Balkan Ülkeleri ile Tarım Ürünleri Ticareti (Bin Euro)	11
Tablo 12- Türkiye'nin Bulgaristan'a Tarım Ürünleri İhracatında Potansiyel Arz Eden Ürün Grupları.....	13
Tablo 13- 2019-2021 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'den Ürün Grupları Bazında Tarım Ürünü İthalatı (Bin Euro)	16
Tablo 14- 2019-2021 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'ye Ürün Grupları Bazında Tarım Ürünü İhracatı (Bin Euro).....	18
Tablo 15- Bulgaristan'da Tarım, Gıda ve İçecek Sektörleri Fuarları	25

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

BULGARİSTAN TARIM SEKTÖRÜ

Genel Durum

Bulgaristan toprakları, iklim yapısı itibariyle olumlu koşullar ihtiva etmekte ve tarıma elverişli bir yapı arz etmektedir. Zira, 2021 yılı itibariyle ülke topraklarından tarıma ayrılan alan 5,2 milyon hektara ulaşmış ve ülke yüzölçümünün %46'sına tekabül hale gelmiştir. Ancak sektörün modernleşmesi, gelirlerin artması, çiftliklerin büyümesine rağmen düşük katma değer ve üretimdeki dengesizlikler sorun teşkil etmeye devam etmektedir. Tarım sektörü diğer ekonomik faaliyet alanlarına yönelik farklı hizmetlerin sunulmasını sağlayarak da gıda ürünleri ticaretinde pozitif dış ticaret dengesi oluşmasına katkı sağlamaktadır. Tarım-hayvancılık sektörü ve tarıma/hayvancılığa bağlı diğer sektörler ülke GSYİH'nın neredeyse %30'unu oluşturmaktadır. Sektörün, kırsal bölgelerin gelişiminde ve istihdamında da rolü büyüktür. Bu çerçevede, tarım, balıkçılık ve orman ürünleri sektörlerinde 2021 yılı itibariyle 193,6 bin kişi doğrudan istihdam edilmekte olup, anılan sektörlerin ülke GSYİH'sına sağladığı doğrudan katkı %4'e tekabül etmektedir. Bu sebeple de tarım, Bulgaristan ekonomisinde ana sektörlerden biri olup, kilit bir öneme sahiptir.

AB'ye üyelik, finansman imkanlarından dolayı sektörün yenilenmesini ve kapasite artırımını büyük ölçüde desteklemiş, sektörel dış ticarete de ivme sağlamıştır. Bu kapsamda AB üyeliğini müteakip destek mekanizmaları çeşitlendirilmiş ve çiftçiye sağlanan destek miktarında da artışa gidilmiştir. Bu çerçevede, 2020 yılında Bulgaristan tarım sektörü 349,5 milyon levalık devlet desteği almıştır. Söz konusu destek yatırım bazlı doğrudan kaynak dağıtımı çerçevesinde de olabilmekle beraber, vergide indirim, sigorta yardımı, uluslararası organizasyonlara katılım yardımı, yakıt desteği gibi kalemlerde de sağlanmaktadır. Bu minvalde sağlanan destekler, tarımsal üreticilerin gelirlerini olumlu etkilemiş, ancak sermaye oluşumu ve buna bağlı olarak verimlilik artışını yeterli ölçüde teşvik edememiştir.

Tarım Sektörünün Bulgaristan Ekonomisindeki Yeri

21. yüzyılın başına kadar tarım sektörü ülke GSYİH'sında % 10'un üzerinde bir paya sahip olmuştur. 2000 yılından sonra bu pay % 5'lerin altına düşmüş, sektördeki gayri safi katma değer zaman içerisinde değişmemişse de özellikle hizmetler sektöründeki hızlı gelişim ülke ekonomisi içindeki tarımın payını düşürmüştür. Nitekim, hizmetler sektörünün katma değeri ülkede üretilen gayri safi katma değerinin % 70,7'sine ulaşmıştır. 2021 yılı itibariyle tarım sektörünün Bulgaristan ekonomisindeki payı %4'e gerilemiş, sanayi sektörü ise %25,3'e yükselmiştir.

Tarım Sektöründe Verimlilik

Bulgaristan'da tarım sektörü potansiyel ve verimlilik olarak AB ile karşılaştırıldığında ülkenin rekabet gücünün düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bulgaristan'da 2021 yılı verilerine göre tarımsal arazilerin toplam büyüklüğü 5,2 milyon hektardır (ülke topraklarının yaklaşık %46'ı). Kullanılan tarımsal araziler ise 5 milyon hektardır (ülke topraklarının % 45,5'i). Bulgaristan AB'de işlenebilir tarım arazilerininin % 2,9'una sahiptir. Ancak tarım sektöründeki gayri safi katma değeri AB'nin % 1,3'ü civarındadır. Bir diğer ifade ile 2021 yılında hektar başına katma değer AB'deki 1404 euroya karşılık Bulgaristan'da 636 eurodur. Sektördeki zafiyetler ekonominin diğer alanlarına göre tarımsal gelişimin geri kalmasına sebep olmaktadır.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Eurostat verileri, 2021 yılında Bulgaristan tarım sektörü verimliliğinin yıllık bazda %32,9 arttığına, AB'de ortalama artışın ise %1,5 seviyesinde gerçekleştiğine işaret etmektedir.

Son 15-20 yılda Bulgaristan tarım sektöründe çalışanların %60'ından fazlası sektörü terk etmiştir. Sektörde verimlilik ve harcama birimi bazında getiri oranı oldukça düşük olup, %25 civarındadır. Bundan dolayı sektörde ödenen ücretlerin seviyesi ekonominin diğer sektörlerine göre daha düşüktür. Düşük gelirler sektörden emek gücü çıkışını açıklamaktadır. Uzman değerlendirmelerine göre ücretlerin %50-60 artırılması işgücü sıkıntılarını biraz hafifletecektir. Diğer taraftan, çiftlik yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu nitelik ve ihtisas bakımından donanımlı değildir.

Tarım Arazileri ve Tarımsal Üretim

Son yıllarda sektörde iki yapısal değişim trendi eşzamanlı olarak gerçekleşmektedir. Bunlardan biri çiftlik boyutlarının büyümesi, diğeri yoğun alt sektörler aleyhine hububat, yem bitkileri ve endüstriyel bitkilerde üretimin göreceli ağırlığında artıştır. Bu süreç AB sübvansiyonları tarafından desteklenmiştir.

Halihazırda Bulgaristan'da büyük çiftlikler sayıca azdır ve genellikle hububat üretimi alt sektöründedir. Diğer taraftan küçük ve mikro çiftliklerin sayısı büyük, fakat gelirleri düşüktür. Hububat alanında faaliyeti olan çiftliklerin boyutları orta ve büyük olup, sıklıkla arazileri 20 hektarı aşmaktadır. Bunun tersine, hayvancılık, meyve-sebze üretimi alt sektörlerindeki çiftlikler hem arazi hem de ekonomik hacim bakımından oldukça küçüktür.

Çiftliklerin üretim büyüklüğünü gösteren ekonomik hacim Bulgaristan'da Avrupa ortalamaların altındadır. Ülkede en büyük ekonomik hacim hububat, domuz ve kümes hayvanı üretiminde görülmektedir. Bir diğer ifadeyle bu üretim alanlarındaki çiftlikler en büyük ve en çok üreten çiftliklerdir. Bu gelişmeye eşzamanlı olarak Bulgaristan'da hayvan ve meyve-sebze üretim hacimlerinde azalma gözlenmektedir. Bu alt sektörlerde giderler yüksek ve verimlilik düşük olduğu için üretimde düşüş yaşanmaktadır.

2021 yılı Haziran ayı itibariyle Bulgaristan ekonomisinde kayıtlı çiftçi sayısı 76 bin 372'dir. Bu rakam 2014 yılında 97 bin 266 idi. Bu kapsamda ekonomide kayıtlı üretici sayısında %21 düşüş görülmüştür. Yıllara göre kayıtlı çiftçi sayısı aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 1- Yıllar İtibariyle Kayıtlı Tarımsal Üretici Sayısı

	2014/ 2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021*
Toplam Kayıtlı Çiftçi Sayısı	97.266	98.303	96.476	93.023	88.162	80.905	76.372

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

*2021 yılı Haziran ayı itibariyle

Aşağıdaki tabloda 2018-2020 döneminde Bulgaristan'da tarımsal üretimin sektörel dağılımı verilmiştir. 2020 yılında tarım sektörü çıktısı yıllık bazda % 4,5 azalarak 7,8 milyar BGN (4,03 milyar Euro)

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

seviyesinde gerçekleşmiştir. (Bulgaristan'da sabit kur uygulanmakta olup, 2022 yılı için 1 Euro:1,95 BGN'dir.)

Tablo 2- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Tarımsal Üretim Türlerine Göre Dağılımı

	Ürünler	2018	Değişim 2019/2018 %	2019	Değişim 2020/2019 %	2020
1	Tarım ve Hayvancılık (üretici fiyatlarıyla)	7.460,60	2,2%	7.628,00	-6,5%	7.131,90
1.1.	Tarım	5.642,00	2,1%	5.760,90	-9,5%	5.212,30
1.2.	Hayvancılık	1.818,60	2,7%	1.867,10	2,8%	1.919,60
2	Tarımsal Hizmetler	501,70	-1,9%	492,20	-6,1%	462,00
3	Tarımsal olmayan ikincil faaliyetler	192,70	3,2%	198,90	2,6%	204,10
4	Tarımsal Üretim (üretici fiyatlarıyla)	8.155,00	2,0%	8.319,10	-6,3%	7.798,00
5	Toplam Tarım Sektörü Üretimi (temel fiyatlarla)	8.182,80	0,6%	8.234,80	-4,5%	7.866,10
6	Ara Mali Tüketimi	4.794,20	-0,4%	4.777,40	-6,9%	4.446,60
7	Toplam Katma Değer (temel fiyatlarla)	3.388,60	2,0%	3.457,40	-1,1%	3.419,50

Kaynak: Ulusal İstatistik Enstitüsü

Toplam tarımsal üretimde en çok üretilen üç ürün, buğday (%18,7), ayçiçeği (%15,8) ve mısırdır. (%11,4) 2020 yılı tahıl üretimine bakıldığında, ilk sırayı buğday, ikinci sırayı mısır ve üçüncü sırayı da arpa almaktadır. Ancak buğday ve mısır üretiminde bir önceki yıla göre %20'yi aşan düşüşler meydana gelmiştir.

Tablo 3- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Tahıl Üretimine Türlerine Göre Dağılımı

Ürünler	Ekilen alan (ha)			Ortalama Mahsul (ton/ ha)			Üretim (ton)		
	2019	2020	Değişim 2020/2019	2019	2020	Değişim 2020/2019	2019	2020	Değişim 2020/2019
Buğday	1.198.682	1.200.175	0,1%	5,14	3,93	-23,7%	6.161.997	4.710.993	-23,5%
Çavdar	6.097	5.352	-12,2%	1,93	1,84	-5,1%	11.793	9.823	-16,7%
Yapay Tahıl	15.199	13.559	-10,8%	2,84	2,95	4,0%	43.173	40.049	-7,2%
Arpa	112.029	130.757	16,7%	4,89	4,20	-14,0%	547.244	549.079	0,3%
Yulaf	12.153	13.397	10,2%	2,51	2,27	-9,6%	30.518	30.426	-0,3%
Mısır	560.911	581.532	3,7%	7,11	5,11	-28,2%	3.990.190	2.969.210	-25,6%
Pirinç	11.822	12.349	4,5%	6,04	5,72	-5,4%	71.415	70.597	-1,1%

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2020 yılı meyve üretimine bakıldığında, ilk sırayı erik, ikinci sırayı kiraz ve üçüncü sırayı da elma almaktadır. 2020 yılı toplam meyve üretiminde bir önceki yıla göre %13,6'lık bir düşüş görülmektedir.

Tablo 4- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Meyve Üretiminin Türlerine Göre Dağılımı

Ürünler	Ekilen alan (ha)			Ortalama Mahsul (kg/ ha)			Üretim (ton)		
	2019	2020	Değişim 2020/2019	2019	2020	Değişim 2020/2019	2019	2020	Değişim 2020/2019
Elma	4.142	3.555	-14,2%	10.532	10.654	1,2%	43.622	37.874	-13,2%
Armut	696	503	-27,7%	7.795	5.626	-27,8%	5.425	2.830	-47,8%
Şeftali ve Nektarin	3.214	2.775	-13,7%	10.541	7.474	-29,1%	33.878	20.740	-38,8%
Kayısı	2.910	1.838	-36,8%	6.957	5.177	-25,6%	20.244	9.516	-53,0%
Erik	8.017	8.573	6,9%	7.009	7.002	-0,1%	56.192	60.024	6,8%
Kiraz	10.837	10.631	-1,9%	5.072	4.922	-3,0%	54.960	52.326	-4,8%
Vişne	1.328	1.101	-17,1%	3.875	4.368	12,7%	5.146	4.809	-6,5%
Ceviz	6.365	7.097	11,5%	760	669	-12,0%	4.838	4.750	-1,8%
Badem	1.006	928	-7,8%	718	510	-29,0%	722	473	-34,5%
Fındık	1.270	1.337	5,3%	339	633	86,7%	430	846	96,7%
Ahududu	2.192	1.829	-16,6%	3.253	3.372	3,7%	7.131	6.167	-13,5%
Kuşburnu	557	699	25,5%	1.512	1.582	4,6%	842	1.106	31,4%
Diğer	367	519	41,4%	-	-	-	1.159	1.118	-3,5%
Toplam	42.901	41.385	-3,5%	-	-	-	234.589	202.579	-13,6%

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

2020 yılı sebze üretimine bakıldığında, ilk sırayı patates, ikinci sırayı domates ve üçüncü sırayı da biber almaktadır. 2020 yılı toplam sebze üretiminde bir önceki yıla göre %13,4'lük bir düşüş görülmektedir.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 5- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Sebze Üretimine Türlerine Göre Dağılımı

Ürünler	Ekilen alan (ha)		Üretim (ton)							Ortalama Mahsul (kg/ha)	
			Tarla Üretimi		Sera Üretimi		Toplam				
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	Değişim 2020/2019	2019	2020
Meyve ve Sebze Grubu	19.393	15.751	334.157	276.317	98.015	92.187	432.172	368.504	-14,7%	-	-
Domates	4.654	2.586	95.722	69.515	49.290	46.275	145.012	115.790	-20,2%	20.568	26.881
Salatalık	1.409	490	26.502	8.352	41.315	41.850	67.817	50.202	-26,0%	18.809	17.045
Turşu	260	206	4.913	3.386	236	48	5.149	3.434	-33,3%	18.896	16.437
Patlıcan	383	369	11.053	9.921	125	-	11.178	-	-	28.859	26.886
Kabak	111	220	2.453	4.315	-	-	-	-	-	22.099	19.614
Bal kabağı	1.235	1.516	10.006	13.751	-	-	-	13.751	-	8.102	9.071
Kabak Çekirdeği	120	190	61	183	-	-	61	183	200,0%	508	963
Kavun	2.450	2.242	23.400	25.453	30	-	23.430	-	-	9.551	11.353
Karpuz	4.779	4.421	96.786	87.251	-	-	96.786	-	-	20.252	19.736
Biber	3.058	2.597	57.263	47.319	6.719	3.673	63.982	50.992	-20,3%	18.726	18.221
Mısır	510	414	4.274	4.895	-	-	4.274	4.895	14,5%	8.380	11.824
Bamya	424	500	1.724	1.976	-	-	1.724	1.976	14,6%	4.066	3.952
Taze Baklagiller	1.153	1.092	5.781	5.258	3	1	5.784	5.259	-9,1%	-	-
Yeşil Bezelye	919	870	4.618	3.444	-	-	4.618	3.444	-25,4%	5.025	3.959
Bahçe Fasulyesi	234	222	1.163	1.814	3	1	1.166	1.815	55,7%	4.970	8.171
Turpgiller	2.013	1.677	50.282	34.242	114	6	50.396	34.248	-32,0%	-	-
Lahana	1.770	1.460	46.449	32.060	114	6	46.563	32.066	-31,1%	26.242	21.959
Karnabahar	101	135	1.758	1.580	-	-	1.758	1.580	-10,1%	17.406	11.704
Brokoli	142	82	2.075	602	-	-	2.075	602	-71,0%	-	-
Yapraklı Sebzeler Grubu	695	795	4.153	6.387	2.503	315	6.656	6.702	0,7%	-	-
Enginar	276	275	180	654	-	-	180	654	263,3%	652	2.378
Marul	95	129	1.600	2.201	2.470	227	4.070	2.428	-40,3%	16.842	17.062
Ispanak	88	144	578	844	-	65	-	909	-	6.568	5.861
Pırasa	55	113	875	1.389	-	-	-	1.389	-	15.909	12.292
Mercimek Otu (Satureja hortensis)	84	51	134	76	-	-	134	76	-43,3%	1.595	1.490
Diğer yapraklı sebzeler (maydanoz, asparagus vd)	97	83	786	1.223	27	23	813	1.246	53,3%	-	-
Yumru Mahsuller	4.326	3.712	55.074	40.319	70	1	55.144	40.320	-26,9%	-	-
Soğan	2.625	2.620	31.376	28.443	-	-	31.376	28.443	-9,3%	11.953	10.856
Havuç	1.086	591	20.407	8.702	-	-	20.407	8.702	-57,4%	18.791	14.724
Sarımsak	506	369	2.216	1.600	-	-	2.216	1.600	-27,8%	4.379	4.336
Diğer yumru mahsuller (pancar vd.)	109	132	1.075	1.574	70	1	1.145	1.575	37,6%	-	-
Patates	9.291	9.946	197.382	192.331	28	-	197.410	192.331	-2,6%	21.244	19.338
Çilek	703	731	4.479	4.176	86	96	4.565	4.272	-6,4%	6.371	5.713
Toplam Sebzeler	37.574	33.704	651.308	559.030	100.819	92.606	752.127	651.636	-13,4%	-	-

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2020 yılı hayvan sayılarına bakıldığında, ilk sırayı koyun, ikinci sırayı domuz ve üçüncü sırayı da sığır almaktadır. 2020 yılında bir önceki yıla göre büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarında artış kanatlı sayılarında ise düşüş görülmektedir.

Tablo 6- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'da Hayvan Sayılarının Türlerine Göre Dağılımı

Adı	2019	2020	Değişim 2020/2019	2021 (Tahmini)
Büyükbaş - Toplam	510.460	568.726	11,4%	565.000
Sığır - toplam:	331.415	367.529	10,9%	362.000
- Süt sağımı için	215.219	227.795	5,8%	224.000
- Kesim için	116.196	139.734	20,3%	138.000
Bufalo - Toplam	16.734	20.179	20,6%	20.000
Dişi	11.471	14.147	23,3%	14.100
Koyun - Toplam	1.280.983	1.307.771	2,1%	1.310.000
Dişi - Toplam	1.074.644	1.105.776	2,9%	1.110.000
- Süt sağımı için	950.019	975.531	2,7%	978.000
- Kesim için	124.625	130.245	4,5%	132.000
Keçi - Toplam	228.493	253.401	10,9%	250.000
Dişi	193.881	207.714	7,1%	205.000
Domuz - Toplam	491.814	592.097	20,4%	600.000
Dişi (50 kg üzeri)	50.858	65.769	29,3%	67.000
Kanatlı – Toplam (bin)	15.565	13.964	-10,3%	14.000
Tavuk	7107	7062	-0,6%	7.000
Kesimlik Piliç	6.635	5349	-19,4%	5.300
Ördek	1.609	1.368	-15,0%	1.500
Diğer kanatlı	214	185	-13,6%	200
Arı (Kovan)	867.561	863.283	-0,5%	865.000

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

Organik Tarım

Bulgaristan'da organik tarım son yıllarda hızla gelişmektedir. Son birkaç yılda organik tarım üreticilerinin sayısında, organik tarım yapılan arazilerde ve organik yöntemlerle beslenen hayvan sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Bulgaristan'da ekolojik açıdan korunmuş birçok bölge olduğundan dolayı burada organik tarımı geliştirmeye oldukça elverişli şartlar bulunmaktadır. 2021 yılı itibariyle Bulgaristan'daki organik tarımla uğraşan üretici sayısı 5.844 olup, (toplam üreticilerin %7,2'i) bir önceki yıla göre 561 işletme azalmıştır.

Bulgaristan Tarım Bakanlığı'nın verilerine göre 2020 yılında Bulgaristan'da organik tarım yapılan

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

arazilerin toplamı 116.233 hektardır. Önceki yıla göre %1,3'lük bir düşüşün olduğu dikkat çekmektedir. Organik tarım yapılan araziler Bulgaristan'da toplam tarım arazilerinin %2,3'ünü oluşturmaktadır. 2020 yılında en fazla organik tarım sertifikası uçucu yağlar, tıbbi bitki ve baharat üreten çiftçilere verilmiştir.

Organik hayvancılık, organik tarıma göre daha az gelişmiştir. Ancak organik hayvancılıkta da son yıllarda yaşanan büyüme dikkat çekmektedir. 2020 yılında organik üretim metotlarıyla yetiştirilen büyükbaş hayvanların sayısı bir önceki yıla göre %5 düşerek 10.343'e (toplamın %1,8'i), yine aynı yöntemle yetiştirilen küçükbaş hayvanların sayısı da bir önceki yıla göre %14 düşerek 27.386'a gerilemiştir. Organik hayvancılıkta ise en fazla sertifika arıcılara verilmiştir. Bulgaristan'da arı kovanları sayısı 2020 yılında 223.151 bine ulaşarak, toplam arıcılıkta organik arıcılığın payını %25,8'e yükseltmiştir.

BULGARİSTAN'IN TARIM ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİ

Tarım Ürünlerinde Dış Ticaret Dinamikleri

Bulgaristan'ın dış ticaretinde tarım ürünleri önemli bir yere sahiptir ve geleneksel olarak dış ticaret fazlası yaratmaktadır. Bulgaristan İstatistik Enstitüsü ve Tarım Bakanlığı verilerine göre 2020 yılında, ihracat, ithalat ve hacmin payı yıllık bazda sırasıyla %17,1, %13 ve %15 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 7- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Dış Ticaretinde Tarım Ürünlerinin Payı (Bin Euro/%)

	2019		Tarımın Payı %	2020		Tarımın Payı %
	Toplam	Tarımsal		Toplam	Tarımsal	
İhracat, FOB	29.889.870	4.793.068	16,0	28.008.269	4.786.078	17,1
İthalat, CIF	33.740.273	3.702.998	11,0	30.742.702	3.998.845	13,0
Hacim	63.630.143	8.496.066	13,4	58.750.971	8.784.923	15,0

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

2020 yılında ülkenin tarım ürünlerinde dış ticaret hacmi yıllık bazda %3,4 oranında artmıştır. İhracat %0,1 düşerek 4,7 milyar euro, ithalat ise %8 artarak 3,9 milyar euro olmuştur. 2020'de tarım ürünleri dış ticaret fazlası bir önceki yıla göre %27,8 oranında azalarak 787 milyon euroya gerilemiştir.

Tablo 8- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Tarım Ürünleri Ticareti (Bin Euro/%)

Yıl	2019	2020	Değişim 2020/2019	
			Değer	%
İhracat, FOB	4.793.068	4.786.078	-6.990	-0,1
İthalat, CIF	3.702.998	3.998.845	295.847	8,0
Denge	1.090.070	787.233	-302.836	-27,8
Hacim	8.496.066	8.784.923	288.857	3,4

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Ülkeler İtibariyle Tarım Ürünleri Ticareti

Tarım ürünleri ticaretinde Bulgaristan'ın en büyük partneri ortak pazarın sağladığı elverişli koşullar sebebiyle Avrupa Birliği'dir. 2020 yılında Bulgaristan'ın toplam tarım ürünleri ticaretinde AB'nin payı %67,4'tür. Bu kapsamda, AB'nin payı tarım ürünleri ihracatında %63,5, ithalatında ise %72,1 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, 2020 yılında üçüncü ülkelerle tarım ürünleri ticaretinde %10,4 oranında bir artış yaşanmıştır. Buna neden olarak Rusya Federasyonu ve ABD ile ticaretin artması gösterilmektedir.

Tablo 9- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Ülke Grupları İtibariyle Tarım Ürünleri Ticareti

Ticaret Yapılan Bölgeler	2019					2020				
	İhracat		İthalat		Denge	İhracat		İthalat		Denge
	(EUR Milyon)	%	(EUR Milyon)	%	(EUR Milyon)	(EUR Milyon)	%	(EUR Milyon)	%	(EUR Milyon)
Tüm Ülkeler	4.793,1	100,0	3.703,0	100,0	1.090,1	4.786,1	100	3.998,8	100	787,2
AB-27	3.110,4	64,9	2.794,7	75,5	315,8	3.041,3	63,5	2.883,5	72,1	157,8
EFTA	13,1	0,3	7,4	0,2	5,7	17,7	0,4	9,6	0,2	8,1
OECD (AB ve EFTA Hariç)	700,7	14,6	279,4	7,5	421,2	705,6	14,7	297,0	7,4	408,6
- ABD dahil	107,1	2,2	22,4	0,6	84,8	147,4	3,1	21,9	0,5	125,5
Balkanlar (Türkiye ve AB ülkeleri hariç)	180,3	3,8	160,4	4,3	19,9	175,7	3,7	153,9	3,8	21,8
Bağımsız Devletler Topluluğu	88,0	1,8	85,4	2,3	2,6	79,3	1,7	172,3	4,3	-93,0
- Rusya dahil	64,7	1,3	37,6	1,0	27,0	57,9	1,2	143,5	3,6	-85,6
Arap Ülkeleri	328,1	6,8	34,0	0,9	294,1	326,6	6,8	31,0	0,8	295,5
Diğer	372,7	7,8	341,8	9,2	30,9	440,0	9,2	451,4	11,3	-11,4

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

AB üyelerinden Yunanistan, Romanya, Almanya, İtalya, Hollanda, İspanya ve Polonya ile en çok tarım ürünü ticareti gerçekleşmiştir. İhracatta, Yunanistan (%19,2), Romanya (%19), Almanya (%10,5), İtalya (%9,4) ve İspanya (%8,5) pay almıştır. İthalatta ise Romanya (%17,8), Almanya (%14,1), Yunanistan (%13,5), Polonya (%9,4) İtalya (%8,5) ve Hollanda (%7,9) pay almıştır.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 10- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Avrupa Birliği Ülkeleri ile Tarım Ürünleri Ticareti

Ülke	2019					2020				
	İhracat		İthalat		Denge	İhracat		İthalat		Denge
	EUR Bin	%	EUR Bin	%	EUR Bin	EUR Bin	%	EUR Bin	%	EUR Bin
Toplam	3.110.175	100	2.794.516	100	1.090.069	3.041.289	100	2.883.503	100	157.786
Avusturya	36.861	1,2%	77.259	2,8%	-40.398	34.564	1,1%	75.734	2,6%	-41.170
Belçika	112.697	3,6%	60.192	2,2%	52.505	103.214	3,4%	85.822	3,0%	17.392
Almanya	275.572	8,9%	360.033	12,9%	-84.461	317.935	10,5%	405.995	14,1%	-88.060
Yunanistan	648.501	20,9%	375.614	13,4%	272.887	584.939	19,2%	389.799	13,5%	195.140
Danimarka	11.613	0,4%	34.551	1,2%	-22.938	10.823	0,4%	36.716	1,3%	-25.893
Estonya	1.888	0,1%	6.550	0,2%	-4.662	1.452	0,0%	6.920	0,2%	-5.468
İrlanda	35.755	1,1%	19.929	0,7%	15.826	28.431	0,9%	19.769	0,7%	8.662
İspanya	331.868	10,7%	164.955	5,9%	166.913	259.483	8,5%	141.108	4,9%	118.375
İtalya	245.446	7,9%	223.532	8,0%	21.914	286.179	9,4%	243.705	8,5%	42.474
GKRY	48.628	1,6%	4.581	0,2%	44.047	44.760	1,5%	2.759	0,1%	42.001
Letonya	5.705	0,2%	12.894	0,5%	-7.189	7.832	0,3%	6.629	0,2%	1.203
Litvanya	18.455	0,6%	24.412	0,9%	-5.957	21.109	0,7%	28.532	1,0%	-7.423
Lüksemburg	241	0,0%	1.753	0,1%	-1.512	339	0,0%	369	0,0%	-30
Malta	2.847	0,1%	383	0,0%	2.464	4.091	0,1%	725	0,0%	3.366
Hollanda	240.068	7,7%	217.928	7,8%	22.140	251.270	8,3%	228.051	7,9%	23.219
Polonya	118.729	3,8%	289.816	10,4%	-171.087	121.013	4,0%	270.153	9,4%	-149.140
Portekiz	80.926	2,6%	6.562	0,2%	74.364	41.587	1,4%	6.795	0,2%	34.792
Romanya	540.555	17,4%	498.080	17,8%	42.475	578.028	19,0%	512.439	17,8%	65.589
Slovakya	22.356	0,7%	31.017	1,1%	-8.661	26.837	0,9%	31.079	1,1%	-4.242
Slovenya	7.672	0,2%	8.103	0,3%	-431	7.282	0,2%	9.130	0,3%	-1.848
Macaristan	47.382	1,5%	147.924	5,3%	-100.542	49.286	1,6%	155.038	5,4%	-105.752
Finlandiya	5.490	0,2%	1.121	0,0%	4.369	5.641	0,2%	1.509	0,1%	4.132
Fransa	152.636	4,9%	127.269	4,6%	25.367	137.369	4,5%	123.693	4,3%	13.676
Hırvatistan	25.455	0,8%	27.101	1,0%	-1.646	27.719	0,9%	36.002	1,2%	-8.283
Çekya	39.603	1,3%	57.435	2,1%	-17.832	37.433	1,2%	52.959	1,8%	-15.526
İsveç	53.226	1,7%	15.522	0,6%	37.704	52.673	1,7%	12.073	0,4%	40.600

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2020 yılında Yunanistan, Romanya ve Türkiye, Bulgaristan'ın Balkan ülkeleriyle tarım ürünleri ticaretinde en büyük ticaret partnerleridir. Bu üç ülkenin her biri ile ticarete Bulgaristan dış ticaret fazlası vermektedir. Balkan ülkelerinden sadece Sırbistan, Hırvatistan ve Slovenya ile tarım ürünleri ticaretinde Bulgaristan açısından bir dış ticaret açığı söz konusudur.

Tablo 11- 2019-2020 Yıllarında Bulgaristan'ın Balkan Ülkeleri ile Tarım Ürünleri Ticareti (Bin Euro)

Ülke	2019			2020		
	İhracat	İthalat	Denge	İhracat	İthalat	Denge
Arnavutluk	21.374	5.601	15.773	20.964	4.037	16.927
Bosna-Hersek	10.990	1.902	9.088	19.604	1.294	18.309
Yunanistan	648.501	375.614	272.887	584.939	389.799	195.140
Kosova	46.078	1.903	44.175	35.449	2.815	32.634
Kuzey Makedonya	49.960	44.860	5.100	48.432	29.220	19.212
Romanya	540.555	498.080	42.475	578.028	512.440	65.588
Slovenya	7.672	8.103	-431	7.282	9.130	-1.848
Sırbistan	40.011	106.088	-66.077	44.206	116.450	-72.244
Türkiye	288.318	164.894	123.424	309.318	190.498	118.819
Hırvatistan	25.455	27.101	-1.646	27.719	36.002	-8.283
Karadağ	11.849	56	11.793	7.048	126	6.922
Toplam	1.690.762	1.234.200	456.562	1.682.989	1.291.808	391.181

Kaynak: Bulgaristan Tarım Bakanlığı 2021 Yılı Raporu

Tarımsal Ürün Grupları Bazında Dış Ticaret

2020 yılında canlı hayvan ve hayvansal ürünler tarımsal ihracatın %8,4'ünü, tarımsal ithalatın ise %19,5'ini oluşturmuştur. Bu ürün grubunda hem ihracatta hem ithalatta et ve sakatat ile süt ve süt ürünleri en büyük paya sahiptir.

2020 yılında tahıl ihracatı toplam tarımsal ihracatın %24,5'ine tekabül etmektedir. Buğday ve arpa bu ürün grubunda en çok ihraç edilen ürünler olup, toplam tarımsal ürün ihracatındaki payları %12,8'dir. İkinci sırada %9,8'lik pay ile yağlı tohumlar ve meyveler yer almaktadır. Üçüncü sırada ise %9,2 pay ile mısır ihracatı gelmektedir. Tarımsal ürün ithalatına bakıldığında, en çok ithal edilen ürünler yağlı tohumlar ve meyveler (%13,1), kakao ürünleri (%6,6) ve tütün ve mamulleridir (%6,5).

Bulgaristan'ın Türkiye ile Tarım Ürünleri Ticareti

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Bulgaristan Türkiye ile tarım ürünleri ticaretinde 94,9 milyon euro fazla vermektedir. İki ülke arasında tarım ürünü dış ticaret hacmi 630,7 milyon euro'dur. (Trademap verileri)

Bulgaristan'ın Türkiye'den Tarım Ürünleri İthalatı

2021 yılında Bulgaristan Türkiye'den 267,8 milyon euro'luk tarım ürünü ithalatı gerçekleştirmiştir. Bulgaristan'ın Türkiye'den ithalatında tarım ürünlerinin payı %11,5'tir. Tablodan da görüleceği üzere, Türkiye'nin tarım ürünleri ihracatında rekabet gücü, Bulgaristan'ın söz konusu ürünlerin ithalat potansiyeli, iki ülke arasındaki coğrafi yakınlık dikkate alındığında tarım ürünü ihracatçılarımızın Bulgaristan'a ihracat potansiyelini yeterince değerlendiremediği görülmektedir. Şöyle ki, neredeyse tüm ürün gruplarında Bulgaristan'ın ithalat potansiyeli Türkiye'nin ihracat kapasitesinin oldukça altındadır. Bir diğer ifade ile, Türkiye, Bulgaristan'ın tarım ürünü ithalatının büyük bir kısmını karşılayacak kapasiteye sahiptir. Ancak, Bulgaristan'ın tarım ürünleri ithalatında Türkiye'nin payı yalnızca %5,9'dur. Diğer taraftan Türkiye, tarım ürünleri ihracatının sadece %0,9'unu Bulgaristan'a yapmaktadır. Bulgaristan, AB üyesi olarak tarım ürünleri dış ticaretinde ortak pazarın sağladığı elverişli koşullardan faydalanmaktadır. Bu nedenledir ki, AB'den tarım ürünü ithalatı toplam tarım ürünleri ithalatının %72,1'ini teşkil etmektedir. Türkiye'den tarım ürünü ithalatında uygulanan gümrük vergileri, kotalar ve AB mevzuatının getirdiği diğer şartlar ülkemizden tarım ürünü ithalatını olumsuz etkilemektedir.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 12- Türkiye'nin Bulgaristan'a Tarım Ürünleri İhracatında Potansiyel Arz Eden Ürün Grupları

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Dünyadan İthalatı (milyon dolar) 2021	Ülkenin Türkiye'den İthalatı (milyon dolar) 2021	Dünyaya İhracatımız (milyon dolar) 2021	Dünya İthalatında Ülkenin Payı (%) 2021	Ülkeye İhracatımızdaki Değişim (%) 2020 - 2021	Ülkenin Dünyadan İthalatındaki Değişim (%) 2020 - 2021	Ülkenin İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%) 2021	Gümrük Vergisi Oranları (% ortalama)
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	209,51	5,42	688,42	0,66	8,6	11,6	Almanya 40,7 Romanya 13,3 Polonya 12,4 Ukrayna 6,6 İtalya 3,9 (Türkiye 2,6)	Almanya 0 Romanya 0 Polonya 0 Ukrayna 0,2 İtalya 0 (Türkiye 0,1)
Bisküvi	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	186,4	9,39	1189,95	0,43	39	32,3	Polonya 19,2 Romanya 17,2 Almanya 14,7 Yunanistan 9,3 İtalya 7,6 (Türkiye 5)	Polonya 0 Romanya 0 Almanya 0 Yunanistan 0 İtalya 0 (Türkiye 3,9)
Gıda Müstahzarları	2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	176,92	1,88	443,99	0,31	69,2	25,6	Almanya 13,1 Polonya 12,9 Hollanda 8,5 İtalya 6,7 Macaristan 5,2 (Türkiye 1,1)	Almanya 0 Polonya 0 Hollanda 0 İtalya 0 Macaristan 0 (Türkiye 0,5)
Alkollü ve Alkolsüz İçecekler	2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	167,66	4,87	279,51	0,66	25,5	-2,1	Romanya 20,2 Macaristan 13,9 Sırbistan 12,9 İtalya 11,1 Ukrayna 8,6 (Türkiye 2,9)	Romanya 0 Macaristan 0 Sırbistan 0 İtalya 0 Ukrayna 0,7 (Türkiye 1,4)

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Meyveler	0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	86,43	54,35	933,72	0,49	-7,1	22,1	Türkiye 62,9 Yunanistan 20,5 Almanya 7,1 Hollanda 3,7 G. Afrika 1,2	Türkiye 3,1 Yunanistan 0 Almanya 0 Hollanda 0 G. Afrika 9,9
Sebzeler	0702	Domates (taze/soğutulmuş)	80,21	61,01	360,49	0,79	41,7	32,5	Türkiye 76,1 Almanya 8,8 Yunanistan 8,4 Hollanda 2,2 Arnavutluk 1,3	Türkiye 15,9 Almanya 0 Yunanistan 0 Hollanda 0 Arnavutluk 0
Konserve Meyve Sebze	2005	Konserve Sebze (Bezelye, patates, zeytin, fasulye vb.)	73,58	9,92	266,13	0,62	15,1	14,5	Romanya 28,3 Yunanistan 27,1 Türkiye 13,5 Macaristan 7,8 Almanya 4,7	Romanya 0 Yunanistan 0 Türkiye 0,8 Macaristan 0 Almanya 0
Sebzeler	0709	Diğer sebzeler (taze/soğutulmuş)	52,24	27,31	298,09	0,3	53	29,6	Türkiye 52,3 Polonya 16,2 Yunanistan 9,7 Almanya 7,4 K. Makedonya 4,4	Türkiye 1,9 Polonya 0 Yunanistan 0 Almanya 0 K. Makedonya 0
Konserve Meyve Sebze	2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	50,06	13,72	1028,13	0,28	13,8	0,6	Türkiye 27,4 Almanya 16,1 Polonya 7,9 İtalya 7,1 İspanya 5,2	Türkiye 0,7 Almanya 0 Polonya 0 İtalya 0 İspanya 0
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	37,45	4,87	635,9	0,3	37,5	18,7	Ukrayna 14,7 Almanya 14,3 Türkiye 13 Polonya 13 Romanya 8,8	Ukrayna 0 Almanya 0 Türkiye 2,3 Polonya 0 Romanya 0

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Su Ürünleri	0302	Balıklar (taze veya soğutulmuş)	35,55	5,93	636,74	0,15	5,6	32,4	Yunanistan 32,4 İspanya 18,6 Türkiye 16,7 İsveç 12,9 Danimarka 7,6	Yunanistan 0 İspanya 0 Türkiye 0,1 İsveç 0 Danimarka 0
Su Ürünleri	0303	Balıklar (dondurulmuş)	31,5	1,19	238,74	0,13	261,9	20,8	Hollanda 22,1 Norveç 13,4 İspanya 11,1 Danimarka 9,3 Fas 6,5 (Türkiye 3,8)	Hollanda 0 Norveç 3,2 İspanya 0 Danimarka 0 Fas 0 (Türkiye 0)
Sert Kabuklu Meyveler	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	28,03	3,39	1811,13	0,16	388,7	17,1	ABD 29 Yunanistan 14 Türkiye 12,1 Polonya 9,9 Almanya 7,4	ABD 2,3 Yunanistan 0 Türkiye 0,6 Polonya 0 Almanya 0
Meyve Suyu	2009	Meyve ve sebze suları	23,45	1,29	474,49	0,15	95	22,9	Romanya 30,8 Yunanistan 9,6 Almanya 9,3 Polonya 8,4 Macaristan 8,2 (Türkiye 5,5)	Romanya 0 Yunanistan 0 Almanya 0 Polonya 0 Macaristan 0 (Türkiye 6,7)
Makarna	1902	Makarnalar ve kuskus	20,94	0,83	777,4	0,17	1,7	21,3	Yunanistan 28,4 İtalya 21,8 Ukrayna 12,5 Avusturya 8,4 Almanya 7,5 (Türkiye 4)	Yunanistan 0 İtalya 0 Ukrayna 0 Avusturya 0 Almanya 0 (Türkiye 11,2)

Kaynak: Trademap

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 13- 2019-2021 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'den Ürün Grupları Bazında Tarım Ürünü İthalatı (Bin Euro)

Fasıl	Açıklama	Bulgaristan'ın Türkiye'den İthalatı			Türkiye'nin Dünyaya İhracatı			Bulgaristan'ın Dünyadan İthalatı		
		2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	Tarım Ürünleri	164.914	190.486	267.887	17.628.451	18.144.913	21.139.918	3.703.406	3.998.612	4.532.727
'07	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	57.534	69.963	98.309	1.135.682	1.257.064	1.481.743	184.972	191.634	240.722
'08	Yenilen Meyveler Ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin Ve Kavunların Ve Karpuzların Kabukları	44.150	47.129	73.077	4.099.987	4.232.140	4.537.314	208.193	228.473	281.960
'20	Sebzeler, Meyveler, Sert Kabuklu Meyveler Ve Bitkilerin Diğer Kısımlarından Elde Edilen Müstahzarlar	16.055	23.630	28.163	1.865.406	2.071.684	2.279.006	147.161	157.032	169.270
'12	Yağlı Tohum Ve Meyveler; Muhtelif Tane, Tohum Ve Meyveler; Sanayiide Ve Tıpta Kullanılan Bitkiler; Saman Ve Kaba Yem	8.828	7.110	11.344	471.326	391.096	489.525	314.030	523.250	460.840
'15	Hayvansal, Bitkisel Veya Mikrobiyal Katı Ve Sıvı Yağlar Ve Bunların Parçalanma Ürünleri; Hazır Yemeklik Katı Yağlar; Hayvansal Ve Bitkisel Mumlar	1.668	3.563	9.670	901.438	1.214.762	1.758.941	123.067	175.947	304.279
'19	Hububat, Un, Nişasta Veya Süt Müstahzarları; Pastacılık Ürünleri	6.560	7.329	9.313	1.707.106	1.821.532	1.834.618	179.910	188.195	236.350
'18	Kakao Ve Kakao Müstahzarları	7.928	6.343	7.203	594.812	572.137	655.571	259.001	263.813	293.305
'22	Meşrubat, Alkollü İçkiler Ve Sirke	3.631	5.239	6.627	323.494	296.440	382.195	335.678	346.168	369.047
'03	Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar Ve Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar	4.105	4.169	6.048	872.166	888.904	1.097.807	98.482	83.395	102.520
'17	Şeker Ve Şeker Mamulleri	4.056	4.899	5.447	572.766	587.712	839.905	131.126	133.808	140.921
'21	Yenilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	3.024	3.746	4.094	682.326	709.096	742.070	209.587	221.717	266.351
'06	Canlı Ağaçlar Ve Diğer Bitkiler; Yumrular, Kökler Ve Benzerleri; Kesme Çiçekler Ve Süs Yaprakları	2.179	2.268	2.768	95.972	93.544	125.859	27.149	26.900	32.674

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

'10	Hububat	326	408	1.574	308.322	254.055	352.247	85.799	94.174	109.141
'23	Gıda Sanayiinin Kalıntı Ve Döküntüleri; Hayvanlar İçin Hazırlanmış Kaba Yemler	300	631	1.338	361.604	363.962	592.772	144.432	155.680	178.919
'04	Süt Ürünleri; Kuş Ve Kümes Hayvanlarının Yumurtaları; Tabii Bal; Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Yenilebilir Hayvansal Menşeli Ürünler	356	28	1.008	613.391	536.960	725.854	255.300	247.899	314.206
'05	Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Hayvansal Menşeli Ürünler	956	1.070	903	60.412	69.407	83.193	22.763	19.520	23.029
'09	Kahve, Çay, Paraguay Çayı Ve Baharat	362	294	470	189.249	225.284	229.399	128.193	134.768	140.877
'24	Tütün Ve Tütün Yerine Geçen İşlenmiş Maddeler; Nikotin İçersin İçermesin Yanma Olmadan Solunan Ürünler; İnsan Vücuduna Nikotin Almak İçin Kullanılan Nikotin İçeren Diğer Ürünler	2.749	2.340	197	812.680	796.601	660.764	270.660	261.028	299.345
'01	Canlı Hayvanlar	21	87	107	75.580	73.076	89.940	32.984	31.068	27.392
'11	Değirmencilik Ürünleri; Malt; Nişasta; İnülin; Buğday Gluteni	49	57	88	1.169.876	1.040.657	1.217.217	26.913	25.951	28.733
'16	Et, Balık, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar Veya Diğer Su Omurgasızları Veya Böceklerin Müstahzarları	27	115	76	114.485	112.379	161.698	61.587	66.936	75.366
'13	Lak; Sakız, Reçine Ve Diğer Bitkisel Özsu Ve Hülasalar	19	45	34	17.081	25.342	31.150	26.626	20.680	19.567
'14	Örölmeye Elverişli Bitkisel Maddeler; Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Bitkisel Ürünler	31	23	29	11.826	11.732	28.153	689	838	1.342
'02	Etlere Ve Yenilen Sakatat	0	0	0	571.464	499.347	742.977	429.104	399.738	416.571

Kaynak: Trademap

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Bulgaristan'ın Türkiye'ye Tarım Ürünleri İhracatı

Tablo 14- 2019-2021 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'ye Ürün Grupları Bazında Tarım Ürünü İhracatı (Bin Euro)

Fasıl	Açıklama	Bulgaristan'ın Türkiye'ye İhracatı			Türkiye'nin Dünyadan İthalatı			Bulgaristan'ın Dünyaya İhracatı		
		2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	Tarım Ürünleri	288.352	309.307	362.856	13.120.056	13.329.857	15.036.983	4.802.834	4.791.610	6.154.182
'12	Yağlı Tohum Ve Meyveler; Muhtelif Tane, Tohum Ve Meyveler; Sanayiide Ve Tıpta Kullanılan Bitkiler; Saman Ve Kaba Yem	31.227	40.684	85.865	1.885.860	2.088.230	2.196.971	595.750	614.682	852.542
'23	Gıda Sanayiinin Kalıntı Ve Döküntüleri; Hayvanlar İçin Hazırlanmış Kaba Yemler	62.380	57.764	57.182	1.521.979	1.547.712	1.730.554	293.457	334.090	385.811
'15	Hayvansal, Bitkisel Veya Mikrobiyal Katı Ve Sıvı Yağlar Ve Bunların Parçalanma Ürünleri; Hazır Yemeklik Katı Yağlar; Hayvansal Ve Bitkisel Mumlar	15.070	20.941	56.564	1.109.068	1.433.470	2.112.727	322.628	435.022	731.281
'18	Kakao Ve Kakao Müstahzarları	54.256	51.227	48.645	560.710	621.167	642.782	223.123	244.747	257.391
'10	Hububat	54.147	60.704	33.493	3.147.433	2.874.678	3.591.486	1.354.090	1.171.638	1.720.161
'01	Canlı Hayvanlar	24.146	27.945	25.789	625.794	391.512	262.246	40.960	40.937	39.947
'11	Değirmencilik Ürünleri; Malt; Nişasta; İnülin; Buğday Gluteni	9.387	9.707	16.804	98.828	115.383	148.577	56.765	56.086	63.401
'21	Yeniilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	12.996	11.422	10.571	562.085	634.663	690.858	111.364	134.897	153.641
'22	Meşrubat, Alkollü İçkiler Ve Sirke	13.205	16.415	7.421	302.657	408.718	409.555	218.482	271.400	219.250
'04	Süt Ürünleri; Kuş Ve Kümes Hayvanlarının Yumurtaları; Tabii Bal; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Yenilebilir Hayvansal Menşeli Ürünler	3	117	5.280	133.578	106.797	92.917	202.097	200.183	234.072
'09	Kahve, Çay, Paraguay Çayı Ve Baharat	1.600	2.986	5.173	297.855	301.173	316.073	98.555	101.859	99.177
'19	Hububat, Un, Nişasta Veya Süt Müstahzarları; Pastacılık Ürünleri	2.465	3.081	3.677	195.737	185.234	223.048	285.755	268.958	313.762

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

'17	Şeker Ve Şeker Mamulleri	1.387	1.285	1.860	167.594	205.766	118.746	94.006	94.334	125.856
'05	Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Hayvansal Menşeli Ürünler	2.083	2.897	1.505	49.690	46.041	58.841	14.789	12.317	17.170
'07	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	1.733	327	893	469.445	552.360	618.029	149.491	114.667	144.939
'20	Sebzeler, Meyveler, Sert Kabuklu Meyveler Ve Bitkilerin Diğer Kısımlarından Elde Edilen Müstahzarlar	664	442	801	133.236	130.654	127.911	142.885	157.542	169.146
'14	Örölmeye Elverişli Bitkisel Maddeler; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Bitkisel Ürünler	106	800	681	9.095	12.223	13.541	410	1.256	1.163
'06	Canlı Ağaçlar Ve Diğer Bitkiler; Yumrular, Kökler Ve Benzerleri; Kesme Çiçekler Ve Süs Yaprakları	200	281	242	38.441	36.359	44.989	12.599	18.927	15.178
'13	Lak; Sakız, Reçine Ve Diğer Bitkisel Özsu Ve Hülasalar	1	33	156	45.417	52.573	66.023	3.167	2.443	3.419
'08	Yenilen Meyveler Ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin Ve Kavunların Ve Karpuzların Kabukları	415	74	150	837.849	792.058	772.210	104.316	104.469	131.163
'03	Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar Ve Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar	128	103	65	170.351	130.925	174.823	38.374	34.028	44.239
'24	Tütün Ve Tütün Yerine Geçen İşlenmiş Maddeler; Nikotin İçersin İçermesin Yanma Olmadan Solunan Ürünler; İnsan Vücuduna Nikotin Almak İçin Kullanılan Nikotin İçeren Diğer Ürünler	715	34	39	669.888	582.932	544.253	195.023	168.685	174.226
'02	Etler Ve Yenilen Sakatat	6	38	0	78.318	65.085	64.552	158.976	115.465	153.421
'16	Et, Balık, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar Veya Diğer Su Omurgasızları Veya Böceklerin Müstahzarları	32	0	0	9.148	14.144	15.271	85.772	92.978	103.826

Kaynak: Trademap

BULGARİSTAN'A VE AB'YE İHRACATTA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Genel Durum

Bitki sağlığı ve veterinerlik kontrolü AB tarafından onaylanmış sınır kapılarında Tarım Bakanlığı'na bağlı Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye-Bulgaristan sınırında söz konusu kapı Kapitan Andreevo'dur. Adı geçen kontrol bir kaç aşamadan oluşmaktadır:

1. Evrak kontrolü (menşe ülkeden verilen gerekli sağlık sertifikaları; ihracat belgeleri vb.);
2. Ürün kimlik kontrolü (ürünün geldiği bölge, üreticisi, sağlık sertifikasını hazırlayan doktor, etiket vb.);
3. Fiziki kontrol (ürünler araçtan indirilmekte, belli yerlerden numune alınıp kontrol edilmektedir; örneğin portakal taşıyan bir araçtan tüm paletler indirilip, değişik paletlerden 10 portakal alınıp incelenmektedir; eğer şüphe uyandıran bir durum söz konusu ise, 2-3 portakal alınıp laboratuvar analizine gönderilmektedir).

2019 yılında Bulgaristan'ın AB'nin TRACES elektronik sistemini kullanmaya başlaması çerçevesinde AB'ye ithal edilecek bitki sağlığı ve veterinerlik kontrollerine tabi ürünler için söz konusu ürünler sınıra ulaşmadan önce Bulgar bitki sağlığı ve veterinerlik otoritelerine yazılı ön bildirimde bulunma zorunluluğu getirilmiştir. Ön bildirimi yapılan ürün sınır kontrol noktasına geldikten ve gerekli kontrollerden geçtikten sonra Bulgar yetkililer Ortak Sağlık Giriş Belgesi (CHED) düzenlemekte, bu belge ürüne varış noktasına kadar eşlik etmektedir.

Meyve-Sebze İthalatında 2019/1793 Sayılı AB Regülasyonuna Göre Kontroller

2019/1793 sayılı AB Regülasyonu çerçevesindeki denetimleri Bulgaristan Tarım Bakanlığı'na bağlı Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı yürütmektedir. Bu Regülasyona göre ülkemiz menşeli bazı meyve-sebzeler ile kuru yemişler zirai ilaç kalıntısı ve toksin tespiti için analize tabi tutulmaktadır. Söz konusu ürünler ve analiz sıklıkları AB mevzuatında yapılan değişiklikler ile sürekli değişebilmektedir. 2019/1793 sayılı AB Regülasyonu çerçevesinde yapılan kontrollerin sıklığı firmalarımızın şikayet konusu olmakta ve kontroller esnasında tahsil edilen ücretler (yükleme-boşaltma, laboratuvar testleri, uygunluk sertifikası hazırlanması, kargo vb. hizmetlere ilişkin bedeller) ihracatımızı olumsuz etkilemektedir. Denetim işlemleri için araç sürücüsünün yanında test ve belgelendirmeyi karşılayabilecek yeteri kadar nakit para bulundurması önem arz etmektedir.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

BULGARİSTAN TARIM SEKTÖRÜNDE TEMEL SORUNLAR

- 2000 yılında tarım sektörünün ekonomiye katkısı % 13 iken 2021 yılında bu oran % 4 olup, payda % 67’lik bir düşüş gözlenmesi;
- Düşük verimlilik;
- İhracatta ileri teknoloji ürün payının düşük olması;
- Uluslararası pazarlarda bölge ülkelerine nazaran daha düşük rekabet gücü;
- Tarım sektörü ile bilim dünyası arasındaki bağın yeterince güçlü olmaması;
- Arazi mülkiyetinde parçalanma;
- Tarımda dijitalleşme sürecinin yeterli düzeyde olmaması;
- Organik tarımın hedef odaklı ve verimli bir şekilde geliştirilmemesi;
- Ülkede tarım ürünlerini üreten ve işleyen şirketlerin koordineli çalışmaması;
- Hammadde-nihai ürün hattında tarım/hayvancılık sektörünün gıda sanayi ile bağının yeterince gelişmemiş olması;
- Yönetim becerisi, bilgi ve nitelikli işgücü eksikliği;
- Yetersiz sulama ve drenaj altyapısının sürdürülebilir ve rekabetçi bir tarım sektörünün önünde engel teşkil etmesi;
- Bitkisel ve hayvansal üretim arasında dengesizlik;
- Yetiştirilen bitkisel ürünlerde çeşitliliğin olmamasının (çoğunlukla buğday, mısır, ayçiçeği ve kolza yetiştirilmektedir) ekilen ürün döngüsünü bilimsel temelden yoksun bırakması ve toprak yönetim süreçlerinde olumsuz etki yaratması;
- Erozyon ve mineralli gübrelerin kullanımı sonucunda toprak verimliliğinin gittikçe azalması;
- Ulusal ve AB fonlarından sektöre sağlanan desteklerin verimli kullanılmaması;
- Sektörü düzenleyen mevzuatın sektör dinamiklerinin ardında kalması.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

TARIM SEKTÖRÜNE DESTEKLER

Bulgaristan'da AB fonlarından tarım sektörüne yapılan destekleri yöneten organ Tarım Bakanlığı'dır.

Ülke tarım sektörü AB'nin Ortak Tarım Politikası kapsamındaki AB fonlarından yararlanmaktadır. Önceki program döneminde olduğu gibi 2021-2027 döneminde de Ortak Tarım Politikası iki temele oturtulmuştur:

1. Bunlardan ilki piyasa önlemleri ve doğrudan ödemelerdir. Bu kapsamda çiftlikler doğrudan desteklenecek, piyasa faaliyetlerine ise finansman sağlanacaktır. Yeni çevre uyumlu altyapının Ortak Tarım Politikasının çevre ve iklim duyarlılığı kapsamında geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. İlk temele dayanan destekler tamamen AB fonları kapsamında yapılacaktır.

- ✓ 2014-2022 dönemi doğrudan ödemeleri aşağıda sayılan alanlarda yapılmıştır:
  - ❖ Arazi bazlı ödemeler;
  - ❖ Yeniden dağıtım çerçevesinde ödemeler;
  - ❖ İklim ve çevre koruyucu uygulamalar çerçevesinde ödemeler (yeşil ödemeler);
  - ❖ Genç tarım üreticilerine ödemeler;
  - ❖ Küçük tarım çiftliklerine ödemeler;
  - ❖ Pamuk için özel ödemeler;
  - ❖ Tarım arazisi için hektar başına geçici ulusal destek;
  - ❖ Üretimle ilgili olmayan, tütün için geçici ulusal destek;
  - ❖ Üretimle ilgili olmayan, sığır için geçici ulusal destek;
  - ❖ Üretimle ilgili, damızlık koyun ve keçiler için geçici ulusal destek;
  - ❖ Süt veren ineklere destek ödemeleri;
  - ❖ Dağ bölgelerinde süt veren ineklere (5-9 adet hayvan) destek ödemeleri;
  - ❖ Seleksiyon kontrolü altında süt veren ineklere destek ödemeleri;
  - ❖ Seleksiyon kontrolü altında et için yetiştirilen ineklere destek ödemeleri;
  - ❖ Et için yetiştirilen ineklere ve/veya düvelere destek ödemeleri;
  - ❖ Dağ bölgelerinde damızlık koyun ve keçilere (10-49 adet hayvan) destek ödemeleri;
  - ❖ Seleksiyon kontrolü altında damızlık koyun ve keçilere destek ödemeleri;
  - ❖ Mandalara destek ödemeleri;
  - ❖ Meyvelere destek ödemeleri (temel meyve grubu);
  - ❖ Meyvelere destek ödemeleri (erik ve çiğ tüketim için üzüm);

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

- ❖ Sebzelere destek ödemeleri (temel sebze grubu);
  - ❖ Sebzelere destek ödemeleri (lahana, karpuz ve kavun);
  - ❖ Serada üretilen sebzelere destek ödemeleri;
  - ❖ Proteinli bitkilere destek ödemeleri;
2. Kırsal bölgelerin gelişimine ilişkin olan temelin iklim ve çevrenin korunması kapsamında somut kazanımlar yaratması, tarım ve ormancılık sektörlerinde rekabet gücünü artırması, ekonomik faaliyeti çeşitlendirmesi, kırsal bölgelerde yaşam ve çalışma şartlarını iyileştirmesi beklenmektedir. İkinci temel kapsamında sağlanacak finansmanda ulusal katkı payı da olacaktır. 2014-2020 program döneminde “Kırsal Bölgelerin Gelişimi” programı kapsamında Bulgaristan tarım sektörüne tahsis edilen kaynaklar 2,49 milyar euro büyüklüğünde olmuştur. 2021-2027 döneminde ise Avrupa Tarım Fonundan “Kırsal Bölgelerin Gelişimi” için 2,04 milyar euro öngörülmektedir.
- ✓ Önceki program dönemlerinde kırsal bölgelerin gelişimi kapsamında sağlanan hibe destekler:
- ❖ Küçük tarım üreticilerine danışmanlık desteği;
  - ❖ Tarım çiftliklerine yatırım desteği;
  - ❖ Tarım ürünlerinin işlenmesi/pazarlanmasına yatırım desteği;
  - ❖ Genç tarım üreticilerine işe başlama desteği;
  - ❖ Küçük tarım çiftliklerinin geliştirilmesi çerçevesinde işe başlama desteği;
  - ❖ Küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi veya genişletilmesine yapılan yatırımlara destek;
  - ❖ Köylerde kültürel ve doğal mirasın bakımı, renovasyonu ve iyileştirilmesi için yapılan araştırmalara ve yatırımlara destek;
  - ❖ Hayvanlara insancıl yaklaşım;
  - ❖ Hazırlık çalışmalarına destek;
  - ❖ Toplulukların harekete geçirdiği yerel gelişim stratejileri çerçevesindeki faaliyetlere destek;
  - ❖ Toplulukların harekete geçirdiği yerel gelişim stratejilerinin tanıtımına destek;
  - ❖ Teknik destek.

2021-2027 döneminde uygulanacak “Deniz İşleri ve Balıkçılık” programı kapsamında Bulgaristan’a toplam olarak 115,3 milyon euro tahsis edilmiştir. Program kaynaklarının % 70’i Avrupa fonlarından, % 30’u ise ulusal bütçeden sağlanacaktır. Ekonomik, sosyal ve çevresel bağlamda istikrarlı balıkçılık faaliyetinin, su ürünleri üretiminin ve balıkçılık mahsulünün işlenmesinin güçlendirilmesi ana hedeflerdendir. Bu kapsamda balıkçılık ile iştigal eden işletmelerin enerji verimliliğini artıracak, üretimin dijitalleşmesi ve çeşitlendirilmesini sağlayacak yatırımları desteklenecektir. Programın vurgu yaptığı diğer konular suda biyolojik çeşitliğin ve su ekosistemlerinin korunması ve ıslahı, deniz gözlem alanlarının genişletilmesidir.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Bağ ve şarap destekleri şöyledir:

- ✓ Sigorta desteği;
- ✓ Bağların yeniden yapılanmasına ilişkin destek;
- ✓ Üçüncü ülkelerde tanıtım desteği;
- ✓ Olgunlaşmamış üzümlerin toplanmasına ilişkin destek;
- ✓ Şarap üretim tesislerine yatırım desteği.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

SEKTÖREL FUARLAR

Tablo 15- Bulgaristan'da Tarım, Gıda ve İçecek Sektörleri Fuarları

Sıra No	Fuarın Adı	Şehir	Fuarın düzenlendiği sektör	Organizatörün adı	Organizatör web adresi
1	Uluslararası Tarım Fuarı, 21-25 Şubat 2023	Filibe	Tarım Ürünleri ve Makineleri	International Fair Plovdiv	https://www.fair.bg/en/events
2	Şarap Fuarı, 21-25 Şubat 2023	Filibe	Şarap ve İçecekler	International Fair Plovdiv	https://www.fair.bg/en/events
3	Gıda Ürünleri ve Ekipmanları Fuarı, 21-25 Şubat 2023	Filibe	Yiyecek (taze meyve-sebze dahil), içecek, ambalaj, makina, gıda teknolojileri	International Fair Plovdiv	https://www.fair.bg/en/events
4	Şarap Fuarı, 20-22 Nisan 2023	Sofya	Şarap ve İçecekler	Inter Expo Center	http://en.iec.bg
5	BATA Agro 15-19 Mayıs 2023	Stara Zagora	Tarım Ürünleri ve Makineleri	Bulgaristan Tarım Makineleri Ticareti Yapanlar Derneği	https://bata-agro.com/en/
6	Interfood & Drink, 8-11 Kasım 2023	Sofya	Yiyecek (taze meyve-sebze dahil), içecek, ambalaj, makina, gıda teknolojileri	Inter Expo Center	http://en.iec.bg
7	Süt ve Ürünleri Fuarı, 8-11 Kasım 2023	Sofya	Süt ürünleri	Inter Expo Center	http://en.iec.bg
8	Et ve Gıda Ekipmanları Fuarı, 8-11 Kasım 2023	Sofya	Et ürünleri	Inter Expo Center	http://en.iec.bg

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İLGİLİ DEVLET KURUMLARI, SEKTÖREL KURULUŞLAR, SEKTÖREL SİTELER

- Tarım Bakanlığı - <https://www.mzh.government.bg/en/>
- Devlet Tarım Fonu - <http://www.dfz.bg/en/>
- Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı - <https://bfsa.egov.bg/>
- Bağ ve Şarap İcra Ajansı - <http://www.eavw.com/index.php?lg=en>
- Çin ile Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Arasında Tarım Alanındaki İşbirliğini Teşvik Etme Merkezi - <https://china2ceec.org/?lang=en>
- Bulgaristan'da Tarımsal Üreticiler Derneği - <https://azpb.org/>, office@azpb.org
- Bulgaristan Çiftçiler Birliği - <https://farmunion.bg/>
- Ulusal Tarım Kooperatifleri Birliği - <http://www.nszkb.com/>, nszkb@abv.bg
- Bulgaristan Sera Ürünleri Üreticileri Derneği - <http://bapop.org/>, office@bapop.org
- Ulusal Hububat Üreticileri Derneği - <http://www.grain.bg/en/>, office@grain.bg
- “Bioselena” Organik Tarım Vakfı - <http://bioselena.com/en/>, bioselena@abv.bg
- Meyve-Sebze İşleyen Şirketler Birliği - <http://www.org-bg.net/en>
- Bulgaristan Ahududu ve Çilekgil Üreticileri Derneği - <http://www.bam-bg.com/>, bam.petkov@abv.bg
- Ekolojik Tarım Üreticileri Derneği - <http://www.agroecology.bg/>, office@agroecology.bg
- Ulusal Kırsal Ağ - <http://www.nsm.bg/en>
- Bulgaristan Tarım Makinaları Satıcıları Derneği - <https://bata-agro.com/en/>
- Bulgaristan'da Süt İşleyen Şirketler Derneği - <http://www.milkgb.org/>
- Bulgaristan'da Et İşleyen Şirketler Derneği - <http://www.amb-bg.com/>
- Ulusal Süt Koyunu Yetiştirme Derneği - <http://www.narspbm.eu/>
- Ulusal Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Derneği - <https://noka.bg/>
- Karışık Yem Üreticileri Birliği - <http://feedspkf.com/>
- Bulgaristan Kümes Hayvanı Yetiştiricileri Birliği - <http://bpu-bg.org/>
- Bulgaristan Bitki Koruma Derneği - <http://www.bppa-bg.com/>
- Bulgaristan Bitkisel Yağ Üreticileri Derneği - [http://sunoil-](http://sunoil-bg.org/home/1/MIW-gRWjIRSPM9ajQRKnYRm7ItOTMp)
<http://inteliagro.bg/>
- <http://www.gradinaria-bg.com/en>
- <http://agropazar.bg/>
- <https://tractor.bg/>
- <http://agro.bg/>
- <http://www.fermer.bg/>
- <http://fermera.bg/>
- <https://agri.bg/>
- <http://agroplovdiv.bg/>
- <http://agrozona.bg/>
- <http://www.agrobusiness.bg/> (dergi)
- <http://www.agrocompass.bg/> (dergi)
- <http://www.agronom-bg.com/> (dergi)
- <https://oralo.bg/> (dergi)

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

KAYNAKÇA

1. 2021 Yılı Tarım Raporu, Bulgaristan Tarım Bakanlığı
2. Bulgaristan İstatistik Enstitüsü verileri
3. Trademap verileri
4. Eurostat verileri